

13.- PROPOSTA DE MESURES I ACCIONS

13.- PROPOSTA DE MESURES I ACCIONS

La *Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge*, en el seu article 11, apartat f), estableix que els catàlegs de paisatge incorporaran *una proposta de mesures i accions necessàries per a assolir els objectius de qualitat paisatgística* (exposats al capítol 12 d'aquesta Memòria). Les mesures, tal i com s'han concebut en el Catàleg, equivalen a criteris generals que contribueixen a l'assoliment dels objectius de qualitat paisatgística. Les accions corresponen a actuacions, projectes o iniciatives impulsades per les administracions que, seguint els criteris establerts prèviament, també ajudin a l'assoliment dels objectius de qualitat paisatgística definits. En cap dels dos casos es tracta d'una llista exhaustiva de criteris i accions, atès que l'assoliment de l'objectiu de qualitat paisatgística depèn en molts casos de dinàmiques que s'escapen de l'àmbit d'actuació del catàleg de paisatge.

La proposta de mesures i accions ha de servir, entre altres propòsits, per a la definició de les directrius de paisatge que estableix la mateixa Llei del paisatge de Catalunya i que ha d'elaborar el Departament de Política Territorial i Obres Públiques per a la seva incorporació en el planejament territorial. Així, en el seu article 12, estableix que les directrius del paisatge són les determinacions que, basant-se en els catàlegs del paisatge, precisen i incorporen normativament les propostes d'objectius de qualitat paisatgística en els plans territorials.

D'aquesta manera, la Llei estableix que els plans territorials parcials i els plans directors territorials determinen els supòsits en els quals les directrius són d'aplicació directa, els supòsits en els quals són d'incorporació obligatòria quan es produeixi la modificació o la revisió del planejament urbanístic i els supòsits en els quals les actuacions requereixen un informe preceptiu de l'òrgan competent en matèria de paisatge. Els plans territorials parcials i els plans directors territorials també poden determinar quan les directrius del paisatge són recomanacions per al planejament urbanístic, per a les cartes del paisatge i per a altres plans o programes derivats de les polítiques sectorials que afectin el paisatge. En aquest darrer supòsit, els plans o els programes que s'aprovin han d'ésser congruents amb les recomanacions de les directrius del paisatge.

El present capítol, doncs, conté els criteris i accions que han de permetre concretar els objectius de qualitat paisatgística per a la seva posterior integració en el planejament territorial en forma de directrius de paisatge –alguns podrien esdevenir directrius de manera directa-. Es proposen, en aquest sentit, un conjunt de mesures i accions per contribuir a assolir cada un dels 21 objectius de qualitat paisatgística definits per tot l'àmbit territorial de Terres de Lleida (capítol 12).

OBJECTIU 1

Un paisatge urbà rehabilitat i valoritzat en la seva part històrica, arquitectònicament rellevant, i endreçat i dissenyat per a la millora de la qualitat de vida dels ciutadans

CRITERIS

- Promoure accions per tal de recuperar el patrimoni urbà.
- Desenvolupar plans especials de rehabilitació dels nuclis urbans d'interès.
- Protegir el caràcter de determinades localitats per les seves característiques destacades; ja sigui per l'origen medieval (Montfalcó Murallat, Granyanella...) o pel seu caràcter de poblament recent (Sucs, Gimenells, Almacelles...).
- Protegir determinats espais agrícoles en actiu que llinden amb del territori urbà o periurbà com elements que afegeixen qualitat paisatgística i ambiental, sobretot al límit de contextos urbans densos.
- Establir normes generals per a la senyalètica dels municipis.
- Promoció d'estudis adreçats a **l'adequació lumínica de l'enllumenat públic** municipal i l'aprovació d'ordenances reguladores del cel nocturn a tots els municipis.

ACCIONS

- Incorporar els **trams urbans amb valor paisatgístic** o perfils (*skyline*) en el catàleg de béns que formen part de la documentació dels POUM.
- Identificar i senyalitzar **els itineraris d'interès paisatgístic urbà**.
- Elaboració de **cartes de colors i memòries de qualitat dels materials** de les façanes, paraments i cobertes en el marc del POUM que garanteixin la integració dels edificis en el seu entorn urbà i preservin el caràcter constructiu de cada zona.
- Incorporar progressivament arbrat als carrers, passeigs i viari urbà en general adaptant a cada cas les espècies arbòries adequades a les amplades, orientació, amplada de la vorera i requeriments generals del carrer.

OBJECTIU 2

Uns nuclis poblacionals amb un creixement urbanístic ordenat, dimensionat d'acord a les necessitats reals i que no comprometi el futur del caràcter agrícola dels espais circumdants als nuclis urbans

CRITERIS

- Promoure un poblament compacte a l'entorn dels nuclis urbans ja consolidats evitant la creació de nous assentaments urbans sense contigüitat a les trames existents i prioritant la urbanització que relligui les trames disperses de la perifèria i reompli els buits intersticials.
- Evitar la transformació dels perfils topogràfics i l'afectació de les panoràmiques i visuals des de la trama urbana vers els espais oberts.
- Respectar la continuïtat funcional dels canals, banquetes i sistemes de reg i, en la mesura del possible, mantenir-los descoberts i amb un tractament paisatgístic adequat.
- Minimitzar l'impacte de les infraestructures viàries i ferroviàries de gran capacitat existents sobre els assentaments urbans per preservar la tranquil·litat i el benestar dels seus residents, al mateix temps que s'assegura la mobilitat.
- Implicar la població local en els programes de participació ciutadana en el marc dels POUMs.
- Incorporar la **regulació de la contaminació acústica i lluminosa** en els nous creixements per garantir el gaudi del paisatge nocturn i acústic dels residents¹.

- Conservar els elements històrics i culturals de paisatge que identifica el catàleg: ermites, castells, masies, arbres, elements de pedra seca, etc. en les noves extensions urbanes.

ACCIONS

- Elaborar, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, una **normativa de criteris arquitectònics** (volums, tipologies de construccions i materials, colors, etc.) per al paisatge urbà de Terres de Lleida.

¹ En aquest sentit, es tindran en compte les disposicions de la *Llei 6/2001, de 31 de maig, d'ordenació ambiental de l'enllumenament per a la protecció del medi nocturn* i la *Llei 16/2002, de 28 de juny, de protecció contra la contaminació acústica*.

OBJECTIU 3

Uns paisatges naturals de qualitat que compaginin l'activitat agropecuària, d'extracció de recursos naturals i l'ús turístic i de gaudi

CRITERIS

- Buscar fórmules urbanístiques que permetin relligar o donar algun tipus de continuïtat als espais verds urbans (parcs, places, passeigs, etc.) respecte els espais oberts circumdants.
- Evitar l'ocupació mitjançant infraestructures o conversions en sòl urbanitzable dels connectors ecològics i paisatgístics de Terres de Lleida, d'acord amb la cartografia temàtica d'aquest catàleg.
- Vetllar pel manteniment de la vocació agrícola de les àrees que envolten els espais protegits, atesa la seva funció d'àrea *tampó*.
- Vetllar perquè els *plans especials de protecció i millora del medi natural i del paisatge*, o figures anàlogues d'ordenació d'espais protegits, accentuin els continguts en matèria de paisatge.
- Facilitar i promoure les iniciatives voluntàries de conservació de la natura i el paisatge mitjançant, entre altres, les Agrupacions de Defensa Vegetal (ADV) i Forestal (ADF) i les entitats de custòdia del territori.
- Promoure la **declaració d'espais d'interès natural a escala de planejament municipal** o figures anàlogues amb participació dels municipis i la ciutadania.
- Incorporar el vector acústic en l'elaboració de mapes de capacitat acústica dels municipis com a valor associat a la **tranquil·litat lligat al paisatge**. Tot plegat, mitjançant la delimitació de les zones de sensibilitat acústica alta o i fins i tot zones d'especial protecció de la qualitat acústica (ZEPQA), per tal de garantir.

ACCIONS

- Elaborar un **Pla de valorització del potencial turístic** basat en paisatge de Terres de Lleida amb determinació de rutes i miradors, patrimoni natural, arquitectònic, cultural, etc.
- Creació de **rutes paisatgístiques pels espais naturals** més destacats que promoguin el seu coneixement i gaudi, partint dels itineraris paisatgístics establerts en el catàleg. Les rutes haurien d'enllaçar viari rural, espais naturals i nuclis.
- Elaboració d'un **pla de restauració dels paisatges d'alt valor ecològic i paisatgístic** en retrocés o sotmesos a afeccions o abandonament.
- Elaboració de **campanyes de sensibilització** sobre la importància de protegir i ordenar els espais naturals incidint també, en el seu ús recreatiu mitjançant la planificació integrada d'aquest ús públic i la conservació i aprofitament dels recursos naturals.

OBJECTIU 4

Un sòl no urbanitzable endreçat amb construccions rurals (magatzems agrícoles, granges, coberts d'eines, casetes de bombeig, etc.) fetes amb volumetries, materials i revestiments adaptats a l'entorn

CRITERIS

- Evitar models i tipologies edificatòries impròpies de la zona.
- Promoure la conservació, restauració i posada en valor del patrimoni arquitectònic del territori en les seves diferents variants (pedra seca, tova, tàpia, etc.).
- Restringir la localització de construccions rurals en tossals, carenes i parts centrals de fons de vall i en general, en punts focals respecte carreteres i miradors i indrets amb alta fragilitat o exposició visual.
- Promoure l'adequació paisatgística de les instal·lacions associades a les explotacions agràries – magatzems, granges, coberts per a la maquinària, sitges, dipòsits, etc.-.
- Reutilitzar o rehabilitar edificacions ja existents a l'hora d'instal·lar equipaments públics en espais oberts.
- Promoure i facilitar la integració paisatgística de les edificacions en ús no vinculades a ús agrícola que presenten un impacte visual negatiu.
- Instal·lar **pantalles vegetals** en la construcció de granges com a principal mesura de correctora i arbrat aïllat com a element d'acompanyament tradicional a la resta d'edificacions.
- Vetllar per l'elaboració de **catàlegs de masies i cases rurals** com a documentació dels POUM o com a plans especials urbanístics, d'acord a l'art. 69 de la Llei d'urbanisme.

ACCIONS

- Desenvolupar, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, un **manual de bones pràctiques** per la construcció d'edificacions al medi rural.
- Incloure un **annex a l'apartat de normativa del sòl no urbanitzable** dels plans d'ordenació urbanística municipal per a les construccions de nova planta i ampliació o arranjanament d'edificacions existents que defineixi una carta de colors i materials pròpia per a cada municipi.

OBJECTIU 5

Unes vies de comunicació integrades paisatgísticament i que no malmetin la continuïtat paisatgística i social del territori

CRITERIS

- Procurar conservar la morfologia del terreny, els desmunts i terraplens i prioritzar els túnels i els falsos túnels en la construcció de noves infraestructures lineals en zones de relleu, en especial en àrees d'alt valor paisatgístic definides en el catàleg.
- Evitar l'increment de l'efecte barrera o de fragmentació de les infraestructures lineals en el corredor Lleida i Barcelona que comprèn paisatges amb interès connector i paisatgístic definits en el catàleg i en especial:
 - Tossal Roig, tossal Sabater, tossal de la Nora, tossal de les Forques, al límit oest entre la *Plana d'Urgell* i el *Paisatge Fluvial del Segre*.
 - Tossal de la Moradilla a l'est de Lleida, al sud de la N-II (*Plana d'Urgell*).
 - Tossal de les Tenalles, tossal de l'infern al sud de Mollerussa (*Plana d'Urgell*).
 - Tossal del Pericó, tossal de Montcofre al sud de Bellpuig (*Plana d'Urgell*).
 - Tossal de Montperler al límit de *Plana d'Urgell* i *Secans de Belianes i Ondara*.
 - Tossals al nord de Tàrrrega, tossal del Mor (*Secans de Belianes i d'Ondara*).
 - Tossals al nord de Tàrrrega (*Secans de Belianes i d'Ondara*).
 - Tossal de Miralles a l'est de Cervera (*Alt Sió*).
 - Les banquetes arbrades, específicament les situades entre Bell-lloc d'Urgell i el límit oest de la unitat *Plana d'Urgell*, i entre Mollerussa i Bellpuig.
 - Les terrasses al límit entre la unitat *Plana d'Urgell* i *Secans de Belianes i d'Ondara*, a l'extrem de la línia de canvi regadiu- secà.
- Procurar minimitzar l'impacte visual de les infraestructures noves i existents mitjançant pendents dels talussos tendents a una secció 2:1 i la revegetació per hidrosembra i plantacions sempre segons les condicions específiques del territori, emprar els runams sobrers per a la restauració de pedreres i minimitzar préstecs.
- Promoure la participació ciutadana en el disseny de les infraestructures de comunicació lineals.
- Fomentar l'ordenació paisatgística de les activitats comercials associades als eixos viaris amb incidència visual (edificis, productes exposats a l'aire lliure, instal·lacions adjacents, retolació, etc.)
- Concentrar la ubicació d'àrees de servei en àrees que ja compten amb altres tipus d'edificacions o instal·lacions i restringir-la en els itineraris amb valor paisatgístic.
- Assegurar que les grans infraestructures viàries (modificacions de la variant sud, autopistes, TGV,..) **respectin els valors escènics** dels itineraris paisatgístics:
 - Cervera – Els Hostalets - Talavera
 - Les Oluges – Sant Guim de Freixenet
 - Sudanell – Sarroca de Lleida - Utxesa
 - Raïmat - Almacelles
 - Alcarràs – Valmanya
 - Rosselló - Alfarràs
 - Tèrmens – Menàrguens - Bellví
 - Tàrrrega – Riudovelles

- Promoure **projectes de restauració de carreteres fora d'ús** que inclogui l'eliminació de quitrans i elements del viari.
- Finançar, a partir del Fons per a la protecció, gestió i ordenació del paisatge, **projectes de plantació de fileres arbrades** amb espècies arbòries adaptades a l'indret associades a infraestructures lineals de comunicació.

ACCIONS

- Elaborar per part de la Generalitat, i amb col·laboració dels ajuntaments, un **pla de supressió de rètols publicitaris a l'entorn de les carreteres**, amb especial èmfasi a les estructures de suport fora d'ús.
- Incloure als Catàlegs de Béns dels diferents POUMs o altres figures de planejament municipal **les fileres d'arbres** que voregen algunes carreteres.

OBJECTIU 6

Uns accessos als nuclis urbans ordenats paisatgísticament que facilitin la transició entre els espais oberts i els paisatges urbans i que reforcin el caràcter i la identitat de les poblacions

CRITERIS

- Introduir un apartat específic en els plans d'ordenació urbanística municipal sobre el tractament paisatgístic del viari d'accés a les poblacions.
- Evitar la construcció d'edificis amb un grau d'impacte visual sobre perfils escènics característics de les entrades dels nuclis urbans, partint dels perfils i façanes urbanes detectades en el catàleg (establerts en els objectius de qualitat paisatgística 1 "Uns nuclis encimbellats que mantinguin unes fronteres nítides en el paisatge i un perfil paisatgístic de qualitat" i 2 "Un paisatge de nuclis en valls ben conservat i ordenat").
- Fomentar la creativitat paisatgística a les entrades a nuclis urbans amb finalitats de dignificació d'aquests espais, fent visibles els valors estètics que es reconeix en aquest catàleg.
- Establir la **millora de les entrades als nuclis urbans** com una actuació prioritària a l'hora d'atorgar el *Fons per a la protecció, gestió i ordenació del paisatge*.
- Elaborar un **pla d'ordenació paisatgística de les activitats comercials** associades als eixos viaris de les entrades als nuclis amb incidència visual (edificis, exposicions a l'aire lliure, instal·lacions adjacents, retolació, etc.).
- Elaborar **plans de senyalització urbana** adequada i coherent a les dimensions i característiques del nucli.
- Elaborar, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, una **guia per a la integració paisatgística de les entrades dels nuclis** amb referència expressa a les males pràctiques que cal evitar.
- Desenvolupar **programes de restauració** dels entorns urbans.

ACCIONS

- Eliminar gradualment, coordinadament amb els ajuntament i altres organismes competents (Estat, Generalitat, Diputació), **els rètols publicitaris a l'entrada dels nuclis urbans** i les estructures de suport fora d'ús.
- Mantenir i promoure quan tècnicament sigui viable, **les fileres arbrades als accessos viaris a les poblacions**, amb espècies arbòries adaptades a l'indret.

OBJECTIU 7

Un sistema aeroportuari dissenyat amb criteris d'integració i aportació de nous elements d'interès en el paisatge

CRITERIS

- Ubicar les infraestructures aeroportuàries o llurs ampliacions en indrets d'exposició visual baixa o moderada segons aquest catàleg.
- Respectar, quan tècnicament sigui possible i no impliqui risc per a l'aviació la topografia preexistent, arbres singulars, formacions vegetals d'interès ecològic o paisatgístic, patrimoni construït i altres elements de valor històric, ecològic, simbòlic reconeguts.
- Adjuntar als prescriptius Estudis d'Impacte Ambiental, un informe d'impacte i integració paisatgística d'acord als extrems del *Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge i es regulen els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística* amb consideració expressa de les visuals, els valors estètics de l'entorn i la integració de la infraestructura amb els conreus.
- Procurar aprofitar la preexistència d'accessos, edificacions i infraestructures existents.
- Preveure **mesures d'integració i restauració paisatgística** en l'apartat de mesures correctores amb les corresponents consignacions pressupostàries dins dels Projectes bàsics i executius.
- Adaptar el disseny de les vies d'accés i les edificacions associades als criteris que estableix l'objectiu genèric de qualitat paisatgística 5 "Unes vies de comunicació integrades paisatgísticament i que no malmetin la connectivitat paisatgística i social del territori".

OBJECTIU 8

Uns polígons industrials i àrees terciàries (comercials i d'oci) ubicades en zones visuals no preferents o notòries i dissenyades tenint en compte la integració amb l'entorn de les façanes que confronten amb el sòl no urbanitzable

CRITERIS

- Promoure la promoció mancomunada supramunicipal de polígons industrials i terciaris, amb criteris de minimització de:
 - l'exposició visual,
 - l'ocupació de sol
 - i la fragmentació del paisatge.
- Condicionar la construcció de nous polígons industrials i terciaris al desenvolupament d'un percentatge del sòl programat en el planejament urbanístic municipal vigent.
- Prioritzar la localització dels nous projectes en sectors de creixement contigus a superfícies urbanitzades o ja construïdes i optimitzar les infraestructures i serveis preexistents.
- Excloure la construcció de polígons industrials i comercials en àrees compreses en espais on el catàleg ha identificat com especialment valuoses..
- Reubicar progressivament les indústries aïllades en polígons industrials per evitar la dispersió de les construccions.
- Tractament lumínic anàleg al del sòl no urbanitzable a les façanes dels polígons industrials que confronten amb sòls no urbanitzables.
- Instal·lació de pantalles arbrades a les façanes dels polígons industrials que confronten amb sòls no urbanitzables i sòls urbans.

- Recollir en un apartat de les Ordenances de funcionament dels polígons el tractament dels residus (runes, embalatges, bidons, materials de construcció, aparells obsolets, etc).

ACCIONS

- Elaborar, per part de la Generalitat de Catalunya, un **manual de bones pràctiques** per a la integració i la millora paisatgística de les instal·lacions industrials i terciàries.
- Crear un **premi per reconèixer els millors projectes d'integració paisatgística** de noves instal·lacions i recuperació de les ja construïdes.
- Elaborar **plans de recuperació paisatgística** dels polígons industrials i terciaris que contemplin:
 - La creació de pantalles arbrades,
 - l'enllumenat
 - el tractament dels accessos i les trames viàries internes,
 - el tractament dels paraments, cobertes i rètols.
- Dissenyar mecanismes fiscals per a la **bonificació fiscal** dels polígons industrials i terciaris que impulsen polítiques d'integració paisatgística.

OBJECTIU 9

Unes centrals eòliques planificades amb visió de conjunt a escala regional, amb participació dels actors del territori i disposades en el paisatge en relació als seus elements configuradors

CRITERIS

- Evitar la instal·lació de centrals eòliques a les perspectives paisatgístiques que formen els nuclis encimbellats i els fons escènics que reconeix el catàleg.
- Evitar la instal·lació de parcs eòlics a menys de 1,2 km de nuclis urbans, miradors reconeguts per aquest catàleg i elements paisatgístics amb càrrega simbòlica, històrica, identitària, estètica, inclosos en el catàleg.
- Promoure centrals eòliques de dimensió petita o mitjana que aprofitin com a línies d'evacuació a la xarxa elèctrica preexistents.
- Procurar l'aprofitament d'accessos i edificacions preexistents.
- Prioritzar projectes dissenyats per subministrar electricitat als nuclis de població propers.
- Evitar l'afectació i desboscament de masses forestals.
- Restringir els tancaments als edificis de control i subestacions.
- Tenir en compte en el disseny de parcs eòlics els efectes de covisibilitat i l'impacte acumulatiu amb altres parcs existents o futurs.
- Considerar els trets estructurals del paisatge (geometria del parcel·lari, orografia, camins, xarxa hidrogràfica, vies de comunicació, etc.) en el disseny de les instal·lacions.

- Fomentar la participació i la planificació conjunta entre actors locals, promotors i administració.
- Minimitzar els moviments de terres a realitzar i l'eixamplament o obertura de camins i la restauració del viari a l'amplada original.
- Garantir la revegetació de totes les superfícies denudades i el manteniment de la vegetació implantada durant un mínim de dos anys.
- Unificar el model d'aerogenerador a dins de les mateixes centrals.

ACCIONS

- Incorporar la **cartografia del Catàleg** com a informació de base per a l'eventual revisió del *Pla territorial sectorial de la implantació de l'energia eòlica de Catalunya* per tramitació dels projectes d'instal·lació d'energia eòlica.
- Vetllar perquè l'Estudi d'impacte i integració paisatgística preceptiu que acompanya els projectes i plans especials de parcs eòlics, que té el contingut que estableix el *Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge i es regulen els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística*, consideri de manera expressa l'afectació del parc sobre les visuals, els perfils paisatgístics, els fons escènics i els valors estètics de l'entorn identificats en el catàleg.

OBJECTIU 10

Uns nuclis encimbellats on s'identifiqui amb claredat el perfil paisatgístic de l'espai construït i els seus punts d'interès (campanars, esglésies, castells, casals, etc.) en relació al paisatge obert i el sòl no urbanitzable

CRITERIS

- Garantir la compactació i el manteniment d'uns nuclis encimbellats on s'identifiqui amb claredat el perfil paisatgístic de l'espai construït i els seus punts d'interès (campanars, esglésies, castells, casals, etc.) en relació al paisatge obert i el sòl no urbanitzable.
- Evitar la localització de construccions i instal·lacions (antenes de telefonia, sitges, molins eòlics, etc.) que per alçada, colors, etc. tenen un impacte rellevant sobre les visuals dels nuclis encimbellats.
- Adequar correctament l'ús de les zones verdes urbanes –tan per ubicació com per tipologies arbòries– en els nuclis encimbellats quan la visió de la carena està fonamentalment caracteritzada per edificacions.
- Considerar el patró paisatgístic preexistent, la topografia del terreny i les fites emblemàtiques (campanars, esglésies, castells, etc.), o altres elements inventariats en aquest catàleg en el planejament local general i derivat.
- Promoure el manteniment del *skyline* característic d'algunes de les ciutats de la zona (Lleida, Balaguer, les Borges Blanques, Cervera, etc.).
- Evitar el creixement indiscriminat de la taca de contaminació lumínica nocturna i adequar les intensitats de llum de la trama residencial i industrial a les necessitats reals especialment en la zones de contacte amb sòl no urbanitzable.
- Difondre el **coneixement** d'aquest patró d'assentament característic de Terres de Lleida.

- Establir **estratègies de monumentalització** per a els elements històrics, religiosos o identitaris que donen caràcter als nuclis encimbellats.
- Promoure l'aprovació de **cadastres lumínics i d'Ordenances** de contaminació lumínica (ex. Tàrraga).
- **Deixar fora d'ordenació o en volum disconforme** els edificis, part dels edificis o instal·lacions que devaluïn especialment el valor estètic d'un o diversos nuclis encimbellats.

ACCIONS

- **Inventariar els nuclis encimbellats de Terres de Lleida** i identificar els elements que caracteritzen i defineixen aquest patró d'assentament.
- Elaborar, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, una **normativa de pautes arquitectòniques per a una correcta integració volumètrica, tipològica, cromàtica i paisatgística de les construccions en nuclis de població encimbellats**. Aquesta normativa hauria de regular l'aspecte de les edificacions de la façana paisatgística de primera línia donat el valor identitari i característic que posseeixen i ser adaptada a la realitat de cada nucli i incorporada, de manera adequada i suficient, al planejament urbanístic. Aquesta normativa hauria de ser transposada al planejament urbanístic municipal i a aquests efectes, ser tinguda en compte per les Comissions Territorials d'Urbanisme.
- En algun cas, d'afectació molt crítica al *skyline* característic d'un nucli, plantejar **l'expropiació o altre sistema de reubicació** d'un edifici, part d'un edifici o instal·lació.

OBJECTIU 11

Un paisatge de nuclis alineats en valls ordenats urbanísticament i amb visió de conjunt conforme a l'assumpció d'aquest patró d'assentament

CRITERIS

- Mantenir el caràcter compacte dels nuclis i la seva visió integrada i de conjunt amb la llera o plana al·luvial.
- Ubicar les explotacions ramaderes o magatzems en punts de visió no preferents i vetllar per la seva adaptació als criteris establerts per l'objectiu de qualitat paisatgística de les construccions rurals, tot evitant una continuïtat contradictòria amb el caràcter d'aquestes valls.
- Posar en valor aquest patró d'assentament i sensibilitzar a la població sobre la seva vàlua paisatgística.
- Evitar el creixement indiscriminat de la taca de contaminació lumínica nocturna a les afores del nucli i adaptar les intensitats de llum a la tipologia del nucli i els seus elements d'interès.
- Establir **estratègies de monumentalització** per a els elements històrics, religiosos o identitaris que donen caràcter als *nuclis de població alineats en valls*.
- Promoure l'aprovació de **cadastres lumínics i d'Ordenances** de contaminació lumínica.

ACCIONS

- Elaboració per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, d'un **inventari i caracterització de les poblacions** que s'adaptin al patró d'assentament de *nuclis de població alineats en valls*.
- Elaboració, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, d'una **normativa de criteris arquitectònics** per a la integració volumètrica, tipològica, cromàtica i paisatgística de les construccions en *nuclis de població alineats en valls*. Aquesta normativa hauria de ser progressivament transposada al planejament urbanístic municipal i a aquests efectes, ser tinguda en compte per la Comissió Territorial d'Urbanisme i per la Delegació Territorial del DMAH.
- Senyalitzar i posar en valor l'existència d'aquest patró d'assentament mitjançant **indicadors** en el traçat viari que dona accés a les poblacions i l'habilitació de punts o miradors des d'on siguin observables.

OBJECTIU 12

Uns tossals ben conservats i erigits en punts d'atracció visual

CRITERIS

- Preservar els tossals de la plana com a elements identitaris i de referència del paisatge de Terres de Lleida.
- Evitar l'ús extractiu o la localització de zones industrials o terciàries, emissors de telecomunicacions, parcs solars, etc. sobre els tossals de la Plana.
- Divulgar el valor paisatgístic i ecològic dels tossals testimoni.
- Vetllar perquè les **Ponències tècniques ambientals municipals i comarcals** tinguin en compte l'Inventari de tossals en la emissió d'informes d'activitat.
- Vetllar perquè la **Comissió Territorial d'Urbanisme** tingui en compte l'Inventari de tossals en la emissió d'informes relatius a planejament general i derivat.
- Obrir una **línia d'ajudes per als ens locals** perquè efectuïn els requeriments i tràmits adients per al trasllat de les antenes i emissors que se situen al capdamunt dels tossals. Els ajuts podrien provenir del *Fons per a la protecció, gestió i ordenació del paisatge* que estableix la llei del paisatge.
- **Senyalitzar amb cartells** de dimensions adequades al lloc a peu de carretera l'existència dels tossals d'Almatret (Costers de l'Ebre), Montmaneu (Costers de l'Ebre) i Montmagastre (Mig Segre) com a element d'identitat de les comarques de Terres de Lleida.
- Elaborar **materials de difusió** per donar a conèixer el valor ecològic i paisatgístic dels tossals.

ACCIONS

- Elaborar un **inventari cartogràfic**² per a la caracterització dels tossals estèpics de Terres de Lleida i la seva zona d'influència.
- **Incorporar**, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, l'**Inventari de tossals estèpics** en el Pla Territorial Parcial de Terres de Lleida (fins ara Ponent) dins l'apartat corresponent al sistema d'espais oberts en la categoria de sòls de protecció especial.

² Completar l'inventari de tossals inclòs en el present Catàleg de paisatge amb cartografia elaborada a una escala més detallada i la descripció de les principals característiques de cada tossal.

OBJECTIU 13

Uns fons escènics de qualitat que mantinguin els referents visuals i identitaris de Terres de Lleida i no incorporin elements estranys o aliens

CRITERIS

- Evitar les afectacions, alteracions geomorfològiques o la instal·lació d'estacions de telecomunicacions, parcs eòlics o altres elements potencialment distorsionadors sobre les línies de carena dels *fons escènics* declarats anteriorment.
- Incorporar els estudis d'integració paisatgística (EIP) com a documentació prescriptiva en tots els expedients d'edificació o instal·lació en sòl no urbanitzable d'acord amb el *Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, i es regulen els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística*.
- Incorporar els **Estudis d'Integració Paisatgística en el contingut de la documentació** a presentar per a la construcció o instal·lació d'estructures en sòl no urbanitzable en la normativa del planejament municipal general o derivat.
- Obrir una línia d'ajudes per als ens locals perquè efectuïn els requeriments i tràmits adients per al trasllat de les antenes i emissors que se situen al capdamunt de les línies de carena que constitueixen *fons escènic*. Els ajuts podrien provenir del *Fons per a la protecció, gestió i ordenació del paisatge* que estableix la llei del paisatge.
- Instal·lar **taules d'orientació en la xarxa de miradors** (veure Objectiu de qualitat paisatgística 14) que assenyalin els diferents elements orogràfics que constitueixen el *fons escènic* de Terres de Lleida, amb esment dels elements no geomorfològics que també en puguin formar part (Seu Vella, un determinat campanar, etc.).

ACCIONS

- Elaborar la **representació cartogràfica** de detall dels perímetres que formen les línies de carena i que constitueixen el *fons escènic* de Terres de Lleida, a partir de la consideració com a punt d'observació dels nuclis de població i la xarxa viària bàsica.
- **Incorporar**, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, **les línies de carena** que constitueixen *fons escènic* en el Pla Territorial Parcial de Terres de Lleida a l'apartat corresponent al Sistema d'espais oberts en la categoria de sòls de protecció especial.

OBJECTIU 14

Una xarxa de miradors que posin en valor les panoràmiques més rellevants i permetin descobrir la diversitat i matisos dels diferents paisatges de Terres de Lleida

CRITERIS

- Facilitar l'observació, el gaudi i la interpretació del paisatge a tots els ciutadans, amb atenció especial a les persones que presenten problemes de mobilitat.
- Restringir l'existència d'obstacles (línies elèctriques, edificis, etc.) que impedeixin o alterin l'observació del paisatge des dels miradors identificats en el catàleg.
- Crear, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, una **línia d'ajudes** destinades als ens locals o comarcals per a la construcció de miradors a través del *Fons per a la protecció, gestió i ordenació del paisatge* establert per la *Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge*, si s'escau amb preferència per la xarxa identificada en el Catàleg.

ACCIONS

- Identificar, representar cartogràficament, i sempre que sigui possible, **integrar en el Pla Territorial Parcial de Terres de Lleida en el Sistema d'espais oberts en la categoria de sòls de protecció territorial**, la xarxa de miradors i itineraris paisatgístics de Terres de Lleida, a partir dels miradors i recorreguts identificats en aquest Catàleg.
- En col·laboració amb altres administracions i en particular de l'administració actuant en matèria turística, **elaborar un protocol de construcció de miradors** amb indicació de superfícies mínimes, tipus de senyalització, accessibilitat mínima, adaptació a la mobilitat reduïda, equipament bàsic, etc. per tal de dotar d'una única línia d'estil a tots els miradors de la xarxa, amb independència del promotor.

OBJECTIU 15

Un paisatge de zones estèpiques conservat i gestionat

CRITERIS

- Conservar algunes àrees de secà i específicament dels tossals com a espais de biodiversitat.
- Posar en valor determinades pràctiques agràries i ramaderes (pastures, etc.) per tal d'obrir noves vies de desenvolupament rural lligats al turisme de descoberta i interpretació.
- Coordinar els diferents agents i administracions que intervenen en els processos de posada en funcionament de nous regadius i concentracions parcel·làries per tal d'evitar una implementació sectorialitzada o que no tingui en compte tots els interessos que hi concorren.
- Donar valor afegit als productes primaris d'aquestes zones mitjançant estratègies de valorització del paisatge local i de diferenciació del tipus de producció.

ACCIONS

- Destinar un percentatge de la superfície afectada per **processos de concentració parcel·laria** al manteniment de zones ermes i de pastura. Aquest percentatge pot sortir de l'anomenada *massa comuna*, percentatge de la superfície que s'exclou de la reparcel·lació per a l'aprofitament privat per a destinar-se a camins, usos generals, etc.
- Aplicar el **programa dels contractes globals d'explotació**³ a tot l'àmbit de Terres de Lleida caracteritzat per planes pseudoestepàries, a fi d'assegurar l'adjudicació d'inversions en la conservació del paisatge.

³ Ordre ARP/307/2005, de 7 de juliol, per la qual s'aproven les bases reguladores del pla pilot dels contractes globals d'explotació i es convoquen les corresponents a l'any 2005.

OBJECTIU 16

Un paisatge de secà, de conreu d'olivera i ametller, productiu i vinculat al manteniment dels elements de pedra seca de suport a l'agricultura

CRITERIS

- Conservar el mosaic agroforestal com a patró agrícola d'elevada biodiversitat, valor estètic i interès interpretatiu de la contribució humana sobre el paisatge.
- Vincular la conservació del paisatge a l'explotació agrícola en termes de respecte a determinats valors i elements.
- Posar en valor determinats elements de suport a l'activitat agrícola, construïts per l'home al llarg dels darrers dos segles per tal d'obrir noves vies de desenvolupament rural lligats al turisme de descoberta i interpretació.
- Coordinar els diferents agents i administracions que intervenen en els processos de posada en funcionament de nous regadius i concentracions parcel·làries per tal d'evitar una implementació sectorialitzada o que no tingui en compte tots els interessos que hi concorren.
- Donar valor afegit als productes primaris d'aquestes zones mitjançant estratègies de valorització del paisatge local i de diferenciació del tipus de producció.
- Establir una **tipologia de marges** (per tipus de construcció, alçada, etc.) que s'han de conservar necessàriament per a evitar la erosió i la pèrdua de sòls.
- En les intervencions d'enginyeria i obres projectades els processos de concentració parcel·lària, respectar la xarxa hidrogràfica natural i de camins i minimitzar els moviments de terra, la modificació topogràfica, l'eliminació de vegetació i en tot cas, preveure la restauració de talussos i vessants de les infraestructures de reg (canals, basses, etc.).

ACCIONS

- Iniciar **la revisió del cadastre a escala 1:1.000** en els municipis amb previsió de concentració parcel·lària.
- Destinar un **percentatge de la superfície afectada per processos de concentració** parcel·lària al manteniment de marges, guarets i erms. Aquest percentatge pot sortir de la anomenada *massa comuna*, percentatge de la superfície que s'exclou de la reparcel·lació per a l'aprofitament privat per a destinar-se a camins, usos generals, etc.
- Aplicar el **programa dels contractes globals d'explotació**⁴ a tot l'àmbit de Terres de Lleida caracteritzat per conreus de secà amb presència d'elements de pedra seca, a fi d'assegurar l'adjudicació d'inversions en la conservació del paisatge.

⁴ Ordre ARP/307/2005, de 7 de juliol, per la qual s'aproven les bases reguladores del pla pilot dels contractes globals d'explotació i es convoquen les corresponents a l'any 2005.

OBJECTIU 17

Unes infraestructures hidràuliques tradicionals i unes banquetes arbrades a tota la plana regada gestionades i revaloritzades pel seu ús social

CRITERIS

- Vetllar pel manteniment dels patrimoni arquitectònic civil i paisatgístic lligat als Canals de Terres de Lleida i en especial, per la conservació de les banquetes arbrades, actiu visual de primer ordre de tot l'àmbit territorial.
 - Promoure espais de concertació i cogestió entre administracions, associacions de protecció de les Banquetes i altres agents implicats, i les Comunitats de Regants, titulars dels canals i el seu entorn.
 - Posar en valor i divulgar entre la ciutadania els valors naturals, socials i paisatgístics dels canals, el seu patrimoni arquitectònic civil i en particular de les banquetes arbrades.
 - Incloure les banquetes arbrades com a element d'interès a considerar en el contingut de la **documentació ambiental dels Plans d'Ordenació Urbanística Municipal i els Catàlegs de Béns corresponents.**
- Incloure les **Banquetes inventariades com a punt d'interès** de les taules d'orientació dels miradors de la zona identificats en el catàleg:
 - Miralcamp
 - Tossal de Montalbà
 - Sagrat Cor d'Alguaire
 - La Sardera
 - Vallmanya
 - Tossal Metxut
 - El Vilot de Sucs
 - Cementiri d'Albesa
 - Barret Picat
 - Montgai
 - Estany d'Ivars i Vila-sana
 - Puiggròs
 - Tossal de la Nora
 - Tossal Pedrós

ACCIONS

- Inventariar i **representar cartogràficament els trams de canals** que mantenen banquetes arbrades i camins de servei aptes per al trànsit rodat o el senderisme.
 - Declarar, per part dels municipis i Consells Comarcals, les banquetes arbrades dels Canals com a **Béns Culturals d'Interès Local o Comarcal.**
 - Dissenyar **programes d'interpretació i difusió dels valors** i elements lligats a les infraestructures dels canals amb més profunditat històrica de Terres de Lleida.
- Definir i habilitar, per part dels municipis del Pla d'Urgell i el Consell Comarcal del Pla d'Urgell, amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, una **xarxa d'itineraris paisatgístics** que transcorri per aquelles banquetes arbrades associades als canals i sèquies de la plana d'Urgell que conservin els seus valors originals i que permetin el gaudi del paisatge associat a aquests elements. En el mateix sentit, restaurar i habilitar els trams de banquetes arbrades que siguin necessaris per a la confecció dels esmentats itineraris.

OBJECTIU 18

Uns cursos fluvials del Segre i Noguera Ribagorçana conservats conforme a la seva dinàmica i accessibles per activitats d'oci

CRITERIS

- Considerar especialment la integració paisatgística en les obres públiques que afectin o travessin trams fluvials.
- Posar en valor el patró agrícola de plana al·luvial, definida per l'estructura parcel·lària lineal perpendicular al curs del riu, la forma allargassada –amb longituds pròximes al quilòmetre-, la disposició interna –amb l'habitatge situat a l'extrem invers al riu- i el caràcter històric, en particular a les partides de Rufeia i Butsènit.
- Considerar la vegetació de ribera com a valor paisatgístic en si mateixa, caracteritzada per l'estacionalitat i verticalitat de la formació i la sinuositat del traçat, en contrast amb els conreus.
- Restringir la presència de mobiliari urbà i edificació en els parcs urbans o zones verdes compreses en trams fluvials.

ACCIONS

- Creació del **Parc fluvial del Segre**, a partir dels límits que recull la unitat de paisatge i el *paisatge d'atenció especial* homònims, definits en el catàleg. Sobre el mapa aquesta figura adopta una forma d'i grega que comprèn: les dues ribes del riu Segre, des del Partidor de Balaguer fins a l'aiguabarreig amb l'Ebre; i les ribes del riu Noguera Ribagorçana, afluent del Segre per l'oest –des d'Andaní fins l'aiguabarreig amb el Segre, en terme de Corbins-.

- La figura del Parc Fluvial hauria de tenir en compte:
 - La parcel·lació i la tipologia d'explotació històrica i els elements d'interès (murs, camins, molins, assuts, centuriacions, arbredes, etc.).
 - Les xarxes de drenatge.
 - Els vessants dels rius, elements topogràfics més rellevants de l'espai.
 - Les façanes fluvials de les principals ciutats: Lleida i Balaguer.
 - La connectivitat ecològica, social i paisatgística de tot l'espai i l'habilitació d'una via verda.
 - La intervenció sobre els indrets més degradats i en especial sobre les graveres abandonades.
 - El manteniment i promoció de l'activitat agrària.
 - Redactar un pla especial d'usos i gestió amb indicacions específiques per a cada ús (agrari, ramader, extractiu, lúdic, esportiu, etc.).
 - Elaborar programes d'educació, descoberta i sensibilització del paisatge fluvial.
 - Dissenyar una xarxa d'equipaments d'interpretació i senyalització del patrimoni paisatgístic lligat al riu (passejos, rutes, miradors, etc.) amb especial consideració dels punts més rellevants:
 - Aiguabarreig Segre-Noguera Ribagorçana
 - Aiguabarreig Segre-Cinca.
 - Aiguabarreig Segre-Pallaresa
 - Parc de la Mitjana.
 - Illa del Segre a la Segona Marrada.
 - Meandre del Segre a la Torre del Caberol.
 - Meandre del Mas del Segre.
 - Patamolls de Montoliu.
 - Aiguamolls de Seròs.

OBJECTIU 19

Uns parcs solars localitzats en l'entorn a partir de criteris d'eficiència, preexistència de línies d'evacuació i preexistència d'edificacions i minimització del nombre d'observadors potencials en àrees fràgils

CRITERIS

- Promoure prioritàriament localitzacions en polígons industrials, zones construïdes, i instal·lacions agrícoles de gran dimensió (granges, magatzems, etc.) o zones limítrofs sempre condicionat a l'existència de connexió elèctrica al mateix punt o a una distància pròxima.
- Restringir la instal·lació de parcs solars en àmbits amb absència manifesta d'electrificació.
- Promoure un repartiment de beneficis que tingui en compte en alguna mesura a les explotacions agràries veïnes i imputi una part dels rendiments a la integració paisatgística del polígon, instal·lacions ramaderes, etc. sobre les que s'implanta.
- Promoure ajudes i avantatges per a instal·lacions d'ús domèstic (5-10 kw màxim) en sòl no urbanitzable i àmbits no electrificats per tal d'evitar l'estesa de nous cablejats.
- Evitar la concentració de parcs solars en zones amb exposició visual alta i nombre d'observadors potencials alt (fons escènics), zones fràgils, i en concret, en aquelles que s'observen des del miradors reconeguts al catàleg.
- Evitar l'afectació i desbocament de masses forestals.
- Aprofitar la utilització d'accessos previs i promoure la reutilització d'edificacions preexistents.
- Evitar la proliferació de l'estesa aèria de les línies elèctriques, afavorint, quan sigui possible, el seu soterrament.
- Evitar la impermeabilització de les superfícies ocupades pels parcs mitjançant l'ús de materials naturals (saulons, graves, etc.).
- Minimitzar les dimensions dels tancaments i permetre la permeabilitat de la fauna i les dimensions dels edificis de control.
- Incorporar els criteris i mesures continguts al Catàleg del Paisatge en el planejament municipal (plans d'ordenació urbanística municipal, plans especials urbanístics, etc.) així com una zonificació del terme segons l'aptitud de cada àmbit considerat per a acollir parcs solars.
- Promocionar la participació de la població local en la iniciativa de la instal·lació.

ACCIONS

- Elaborar, per part de la Generalitat de Catalunya, una **normativa sobre la implantació d'instal·lacions fotovoltaïques** a tot el territori català, tenint present les qüestions paisagístiques reconegudes en els catàlegs de paisatge.

- Elaborar una **normativa que reguli la implantació de les instal·lacions en el sòl no urbanitzable** i tingui en compte:
 - La localització, d'acord, entre altres, al grau d'exposició visual i als valors paisatgístics reconeguts.
 - El detall de les tipologies de tancaments permeses.
 - El detall de les dimensions, cobertes i paraments dels edificis de control.
 - El percentatge en el pressupost de les mesures correctores.
 - El manteniment de les mesures correctores.
 - La participació de la població local en el projecte.

- Crear un sistema de control *a posteriori* d'adopció efectiva de les **mesures d'integració paisatgística** previstes en el contingut de cada Estudi d'Integració Paisatgística.

OBJECTIU 20

Un paisatge de les construccions defensives que vinculi història, territori i població de Terres de Lleida

CRITERIS

- Establir l'àmbit territorial que s'ajusta al paisatge de les construccions defensives.
- Impulsar accions de preservació o valorització adequades i evitar les contràries a la naturalesa dels elements.
- Coordinar i establir sinèrgies entre les diferents administracions o organisme competents o involucrats en la preservació del patrimoni arquitectònic històric.

ACCIONS

- **Elaborar un inventari de les construccions defensives** i elements relacionats amb indicació, entre altres, del valor, estat de conservació i potencial turístic de cada element.
- Establir, un **protocol de rehabilitació** (materials, cobertes, paraments, etc.) per als diferents elements que constitueixen construccions defensives que sigui d'aplicació en aquelles accions finançades per administracions.
- Elaborar, per part de les administracions competents, un **pla de promoció i una estratègia de valorització integral** que compregui una interpretació històrica conjunta per a tot l'àmbit del potencial turístic del paisatge de les construccions defensives amb inclusió de castells, torres de guaita, camins, miradors i patrimoni arquitectònic en general vinculat a les construccions defensives.

- Elaborar un **pla integral d'enllumenat** per al paisatge de les construccions defensives i el seu entorn.
- Crear i senyalitzar **itineraris rodats i de senderisme** per a la descoberta i promoció del paisatge de les construccions defensives i incloure-hi els principals miradors de l'àmbit. Alguns exemples de miradors i recorreguts a incloure són:
 - Mirador de Lloberola,
 - Mirador del tossal de la Creu,
 - Mirador de Santa Maria de l'Aguda,
 - Mirador de Talteüll,
 - Mirador de Rubinat,
 - Mirador de Montfalcó Murallat,
 - Recorregut Portell – Ivorra- Torà,
 - Recorregut Biosca – Camats,
 - Recorregut Torà – Lloberola,
 - Recorregut Cervera–Els Hostalets–Talavera.
- Elaborar **programes d'educació i sensibilització** del paisatge de les construccions defensives que posin èmfasi en llur caràcter de paisatge atractiu, i obert i que convida a la descoberta d'una etapa de la història del territori i del país i la seva influència en el paisatge.

OBJECTIU 21

Una Horta de Lleida productiva i concebuda com a àrea tampó de vocació agrícola entre la ciutat i els espais oberts perifèrics

CRITERIS

- Conservar l'estructura de la trama paisatgística i la percepció global: les línies d'horitzontalitat i verticalitat i les relacions entre components agrícoles i arbustives o forestals, en particular, espais de marge, talussos, sèquies i aquells espais de vegetació espontània (brolles, filera d'arbres, etc.).
- Mantenir l'activitat agrícola de l'horta de Lleida com a vocació principal de l'espai.
- Evitar i minimitzar, tant com sigui possible, la fragmentació territorial, que generen els projectes urbanístics i les infraestructures lineals.
- Restringir el tancaments de parcel·les.
- Els eventuais processos de concentració parcel·laria haurien de preservar els elements del paisatge de l'horta (sistema de sèquies, cisternes, pous, xarxa de camins, marges vegetals entre parcel·les, etc.).
- Condicionar el tancament de les parcel·les a un determinat valor cadastral de la finca i, en tot cas, requerir l'ús de materials o elements no opacs, que facilitin el pas de la fauna i la completa visibilitat.

- Premiar o afavorir les **iniciatives de gestió del paisatge** de l'entorn per part de les explotacions o empreses implantades a l'horta.
- Promoure l'**agroturisme** com una oportunitat de complementaritat econòmica per al manteniment de les explotacions familiars agràries en actiu.

ACCIONS

- Elaborar **inventaris municipals** d'edificacions tradicionals implantades a l'horta i edificacions modernes de cara a la seva regulació urbanística, si s'escau a través d'un pla especial d'ordenació i adequació paisatgística.
- Prioritzar l'**accés a l'horta i la pràctica de l'horticultura a la gent gran**.
- Protegir els següents indrets i **valors de l'horta de Pinyana**:
 - Tossal de la Gigona i de la Caperutxa (Horta de Pinyana i Regadius del Canal d'Aragó i Catalunya).
 - Tossals al límit sud de l'Horta de Pinyana amb el Paisatge fluvial del Segre.
 - Línies de canvi de relleu al nord de Lleida, i en particular les que confronten amb la carretera N-240 i amb la LP-9221.
 - Patró agrícola dels fruiters de regadiu al nord de Llivia i a la vora de la N-240.
 - Edificacions agrícoles tradicionals lligades a l'horta amb valor històric.
- Desenvolupar, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, un **manual de bones pràctiques per les hortes** on es defineixen els tancaments, les construccions, la vegetació, etc.

- Ordenar progressivament, per part dels ajuntaments, els **horts de lleure que es troben fora d'ordenació**.
- Estudiar la viabilitat de crear **un parc agrari**⁵.

⁵ Definició del Consell de Protecció de la Natura: "Espai obert i delimitat, el propòsit del qual és facilitar i garantir la continuïtat de l'ús agrari, preservar-lo de la seva incorporació al procés urbà, tot impulsant programes específics que permetin desenvolupar el seu potencial econòmic, ambiental i sociocultural i protegir, alhora, el patrimoni natural del seu entorn".

CRITERIS I ACCIONS TRANSVERSALS

La proposta de mesures i accions presenta un conjunt d'elements transversals que depassen els 21 objectius de qualitat paisatgística i que també han de ser considerats a Terres de Lleida. A continuació es presenten les propostes de criteris i accions relatius a aquests elements transversals i que són aplicables a l'àmbit territorial de Terres de Lleida:

- Promoure la **creació de consorcis supramunicipals** amb l'objectiu que les diferents administracions consensuïn les mesures i accions compartides i estableixin mecanismes de gestió conjunta.
- Desenvolupar **instruments que permetin la concertació i el consens** en relació a la gestió, ordenació i protecció del paisatge per part dels diferents agents de Terres de Lleida que hi intervenen (polítics, econòmics i socials). Un exemple dels instruments a desenvolupar són les **cartes del paisatge**.
- Establir procediments (enquestes, fòrums de debat, etc.) per a la **participació activa de la població en les decisions sobre polítiques de paisatge**. Els mecanismes de participació haurien d'incloure la presentació d'informació visual infogràfica i tècniques de modelització que facilitin la comprensió.
- Incorporar la **valoració dels elements intangibles del paisatge** (simbòlics, identitaris, etc.) en els procediments de participació a escala local, ja que sovint aquests elements són més fàcilment perceptibles pels habitants o els visitants d'un territori i aquesta es postula com l'escala l'òptima per a la seva identificació.
- Fomentar l'**educació en els valors del paisatge** a la població de Terres de Lleida com a mecanisme de conscienciació de la necessitat de gestió, ordenació i protecció del paisatge.

- **Protegir i posar en valor el patrimoni intangible vinculat al paisatge** (tècniques tradicionals de treball de la terra, contes, cançons, pintura de paisatge, etc.), que han contribuït a la identitat dels paisatges.
- Endegar una **gestió activa del paisatge no visual**, per exemple, l'acústic, identificant les característiques no visuals del paisatge (per exemple, el so de les campanes a les zones on la dimensió històrica-cristiana forma part del caràcter del paisatge).